SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 154/2010-44

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 5. októbra 2010 v senáte zloženom z predsedu Jána Auxta a zo sudcov Rudolfa Tkáčika a Ľubomíra Dobríka o sťažnosti M. M., L., a L. M., K., zastúpených advokátom JUDr. D. M., Advokátska kancelária, P., vo veci namietaného porušenia ich základného práva vlastniť majetok podľa čl. 20 ods. 1 a 4 Ústavy Slovenskej republiky, základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a práva na ochranu majetku podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 18. novembra 2009 v konaní vedenom pod sp. zn. 2 Sžo 170/2009 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo M. M. a L. M. vlastniť majetok podľa čl. 20 ods. 1 a 4 Ústavy Slovenskej republiky a na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a právo na ochranu majetku podľa čl. 1

Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 18. novembra 2009 v konaní vedenom pod sp. zn. 2 Sžo 170/2009 p o r u š e n é b o l o .

2. Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 18. novembra 2009 v konaní vedenom pod sp. zn. 2 Sžo 170/2009 z r u š u j e a vec mu v r a c i a na ďalšie konanie.

3. M. M. a L. M. p r i z n á v a náhradu trov právneho zastúpenia v sume 492,21 € (slovom štyristodeväťdesiatdva eur a dvadsaťjeden centov), ktoré j e Najvyšší súd Slovenskej republiky p o v i n n ý vyplatiť na účet advokátovi JUDr. D. M., Advokátska kancelária, P., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. III. ÚS 154/2010-27 z 20. apríla 2010 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť M. M., L, a L. M., K. (ďalej len „sťažovateľky“), vo veci namietaného porušenia ich základného práva vlastniť majetok podľa čl. 20 ods. 1 a 4 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a práva na ochranu majetku podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) z 18. novembra 2009 v konaní vedenom pod sp. zn. 2 Sžo 170/2009.

Zo sťažnosti a z jej príloh vyplýva, že sťažovateľky sú členkami pozemkového spoločenstva s právnou subjektivitou s názvom Lesné pozemkové spoločenstvo v L. (ďalej len „spoločenstvo“). Uvedené spoločenstvo hospodári na spoločnej nehnuteľnosti

vymedzenej zmluvou o založení spoločenstva z 22. februára 1996, kde sú identifikované nehnuteľnosti tvoriace spoločnú nehnuteľnosť. Sťažovateľka M. M. ako vlastníčka podielu na spoločnej nehnuteľnosti s ním vlastnícky disponovala tak, že časť tohto podielu na spoločnej nehnuteľnosti darovala sťažovateľke L. M. darovacou zmluvou z 29. mája 2006.

Správa katastra P. (ďalej len „správa katastra“) návrh na vklad uvedenej darovacej zmluvy zamietla rozhodnutím sp. zn. V-2569/2006 z 30. júna 2006. Sťažovateľky podali proti rozhodnutiu správy katastra opravný prostriedok, o ktorom rozhodol Krajský súd v Prešove (ďalej len „krajský súd“) tak, že napadnuté rozhodnutie správy katastra zrušil a vec jej vrátil na ďalšie konanie.

Správa katastra vydala nové rozhodnutie sp. zn. V-2569/2006 z 15. mája 2008, ktorým opätovne zamietla návrh sťažovateliek na vklad vlastníckeho práva na základe darovacej zmluvy z 29. mája 2006. Proti rozhodnutiu správy katastra sťažovateľky opäť podali opravný prostriedok, o ktorom rozhodol krajský súd rozsudkom sp. zn. 4 Sp 64/2008 z 2. marca 2009 tak, že napadnuté rozhodnutie správy katastra potvrdil.

Proti rozsudku krajského súdu sp. zn. 4 Sp 64/2008 z 2. marca 2009 podali sťažovateľky odvolanie. Najvyšší súd rozsudkom sp. zn. 2 Sžo 170/2009 z 18. novembra 2009 potvrdil rozsudok krajského súdu sp. zn. 4 Sp 64/2008 z 2. marca 2009. V jeho odôvodnení sa stotožnil s právnym názorom krajského súdu, čo sa týka výkladu pojmu spoločná nehnuteľnosť, a následne ustálil, že zákaz drobenia sa vzťahuje osobitne na každú parcelu zahrnutú do spoločnej nehnuteľnosti, na ktorej hospodári pozemkové spoločenstvo.

Sťažovateľky tvrdia, že *„Najvyšší súd Slovenskej republiky ako aj v tejto veci pred ním konajúce a rozhodujúce orgány verejnej moci sa vyššie uvedenými ustanoveniami* (upravujúcimi základné práva a práva, ktorých porušenie namietali, pozn.) *neriadili a tak porušili jednak základné právo sťažovateliek vlastniť majetok a v rámci tohto vlastníckeho práva aj pokojne ho užívať- nakladať s ním v súlade so zákonom a jednak ich základné právo na súdnu ochranu a spravodlivé prejednanie veci.*

Pri tomto jednoznačnom znení normatívneho textu je výklad zákazu drobenia pozemkov za použitia tohto ustanovenia, ako to urobil NS SR, arbitrárny, ústavne nekonformný a v konečnom dôsledku pre sťažovateľky nespravodlivý aj v zmysle rozhodnutia Ústavného súdu SR l. ÚS 338/2006, podľa ktorého: I. ÚS 338/06 č. 92/2006... Je povinnosťou všeobecných súdov v situácii, keď právny predpis dovoľuje dvojaký výklad (jeden ústavne konformný a druhý ústavne nekonformný), vykladať právny predpis spôsobom ústavne konformným.

Vzhľadom na vyššie uvedené nemožno súhlasiť s názorom súdov a správnych orgánov, že spoločná nehnuteľnosť „ako taká" nemôže byť predmetom občianskoprávnych vzťahov a preto sa zákaz drobenia vzťahuje na každú jednotlivú parcelu tvoriacu spoločnú nehnuteľnosť.

Preto ak súdy a správny orgán zamietol návrh na vklad predmetnej darovacej zmluvy práve z týchto dôvodov , neoprávnene tak zasiahli do vlastníckeho práva sťažovateliek ako ich základného práva previesť na iného spoluvlastnícky podiel k predmetu vlastníctva a takto prevedený podiel na spoločnej nehnuteľnosti nadobudnúť do vlastníctva v súlade so zákonom.

Súčasne takouto ústavne nekonformnou a arbitrárnou aplikáciou inštitútu zákazu drobenia spoločnej nehnuteľnosti vo svojom rozhodnutí a v konaní, ktoré mu predchádzalo porušili právo sťažovateliek na súdnu ochranu a na spravodlivý proces, ako na to poukazujem vyššie.“.

Po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie ústavný súd 4. mája 2010 vyzval predsedu najvyššieho súdu na vyjadrenie k vecnej stránke prijatej sťažnosti, zaslanie súdneho spisu a na oznámenie, či súhlasí s upustením od ústneho pojednávania vo veci.

Odvolací spis a vyjadrenie najvyššieho súdu bolo ústavnému súdu doručené 6. júla 2010. Predsedníčka senátu najvyššieho súdu v ňom zhodnotila námietky uvedené sťažovateľkami v ich sťažnosti za nedôvodné, keďže *„predmetom prevodu – darovania – a teda aj predmetom občiansko-právnych vzťahov v danej veci nebola spoločná nehnuteľnosť resp. jej časť, ale parcely; tak je predmet darovania uvedený v darovacej zmluve a tak sú nehnuteľnosti evidované v katastri, ktorého právna úprava je odlišná od právnej úpravy, upravujúcej (v minulosti) vedenie pozemkových kníh“.*

Ďalej uviedla, že najvyšší súd dospel po preskúmaní spisového materiálu správy katastra i krajského súdu k rovnakým právnym záverom o prekážke spočívajúcej v zákaze ďalšieho drobenia pôdy pri prevode podielov spoločnej nehnuteľnosti. V závere svojho vyjadrenia súhlasila s upustením od pojednávania o prijatej sťažnosti.

Právny zástupca podaním z 13. augusta vyjadril súhlas s upustením od pojednávania o prijatej sťažnosti.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania.

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovateľky sa sťažnosťou domáhali vyslovenia porušenia svojich základných práv zaručených čl. 20 ods. 1 a 4 a čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj práv zaručených čl. 6 ods. 1 dohovoru a čl. 1 dodatkového protokolu.

Podľa čl. 20 ods. 1 ústavy každý má právo vlastniť majetok. Vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu. Dedenie sa zaručuje.

Podľa čl. 20 ods. 4 ústavy vyvlastnenie alebo nútené obmedzenie vlastníckeho práva je možné iba v nevyhnutnej miere a vo verejnom záujme, a to na základe zákona a za primeranú náhradu.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch.

Podľa čl. 1 dodatkového protokolu každá fyzická alebo právnická osoba má právo pokojne užívať svoj majetok. Nikoho nemožno zbaviť jeho majetku s výnimkou verejného záujmu a za podmienok, ktoré ustanovuje zákon a všeobecné zásady medzinárodného práva.

Pokiaľ ide o základné práva a slobody, ústava rozdeľuje ochranu ústavnosti medzi všeobecné súdy a ústavný súd. Systém tejto ochrany je založený na princípe subsidiarity, ktorý určuje aj rozsah právomoci ústavného súdu pri poskytovaní ochrany základným právam a slobodám vo vzťahu k právomoci všeobecných súdov (čl. 142 ods. 1 ústavy), a to tak, že všeobecné súdy sú primárne zodpovedné za výklad a aplikáciu zákonov, ale aj za dodržiavanie základných práv a slobôd (čl. 144 ods. 1 a 2 a čl. 152 ods. 4 ústavy) (napr. I. ÚS 13/00, I. ÚS 49/01).

Podstata základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy spočíva v tom, že každý sa môže domáhať ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého porušenie sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktorú tento článok ústavy o základnom práve na súdnu ochranu vykonáva (čl. 46 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 51 ústavy).

Ústavný súd nie je zásadne oprávnený preskúmavať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu vo veci samej, ani preskúmavať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol, alebo nebol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách (mutatis mutandis II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96, I. ÚS 4/00, I. ÚS 17/01).

Z tohto postavenia ústavného súdu vyplýva, že môže preskúmavať také rozhodnutie všeobecných súdov, ak v konaní, ktoré mu predchádzalo, alebo samotným rozhodnutím došlo k porušeniu základného práva alebo slobody. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť teda predmetom kontroly zo strany ústavného súdu vtedy, ak by vyvodené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (mutatis mutandis I. ÚS 37/95, II. ÚS 58/98, I. ÚS 5/00, I. ÚS 17/01).

Tieto zásady týkajúce sa vzťahu ústavného súdu a všeobecných súdov pri ochrane ústavnosti, ktoré možno vyvodiť z doterajšej konštantnej judikatúry ústavného súdu, boli relevantné aj v danej veci. A preto z týchto hľadísk posudzoval ústavný súd aj sťažovateľkami napadnutý rozsudok najvyššieho súdu.

Právnym dôvodom zamietnutia návrhu na vklad darovacej zmluvy sťažovateliek správou katastra bol jeho právny názor, že v danom prípade *„vzhľadom na nedodržanie podmienok zákona č. 181/1995 Z. z. a zákona č. 180/1995 Z. z. neboli splnené podmienky na vklad vlastníckeho práva do katastra nehnuteľností“*.

Poukázal pritom na úpravu § 4 ods. 2 zákona č. 181/1995 Z. z. o pozemkových spoločenstvách v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o pozemkových spoločenstvách“), ktorý obsahuje zákaz drobenia vlastníckych podielov spoločnej nehnuteľnosti, aby nevznikali vlastnícke podiely spoločnej nehnuteľnosti s výmerou menšou ako 2 000 m^2.

Pri aplikácii uvedeného ustanovenia zákona o pozemkových spoločenstvách je kľúčový výklad pojmu spoločná nehnuteľnosť. Správa katastra, ako aj krajský a najvyšší súd boli toho názoru, že spoločná nehnuteľnosť ako taká nemôže byť predmetom občiansko-právnych vzťahov a že predmetom občiansko-právnych (v danom prípade) vzťahov môžu byť len pozemky.

Čo sa týka výkladu pojmu spoločná nehnuteľnosť, najvyšší súd v odôvodnení napadnutého rozhodnutia uviedol, že *«predmetom občiansko-právnych vzťahov sú pozemky vymedzené určitými hranicami. Geometricky zobrazený pozemok sa nazýva parcelou, ktorá*

je označená parcelným číslom. Bližšie vymedzenie pojmu pozemku upravuje zákon č. 162/1995 Z.z. o katastri nehnuteľností (§ 3 ods. 1). Pozemkom sa rozumie časť zemského povrchu oddelená od susedných častí hranicou územnej správnej jednotky, katastrálneho územia, zastavaného územia obce, hranicou vymedzenou právom k nehnuteľnosti, hranicou držby alebo hranicou druhu pozemku alebo rozhraním spôsobu využívania pozemku. (...) „Spoločná nehnuteľnosť" ako taká nemôže byť predmetom občiansko-právnych vzťahov. Ako bolo už uvedené predmetom občiansko-právneho vzťahu môžu byť len pozemky. (...) Ak darkyňa daruje podiel spoločnej nehnuteľnosti (časť zo svojho podielu), má sa za to, že predmetom darovacej zmluvy je darovanie podielu v každom jednom pozemku a teda dochádza ku zmenšeniu výmery pod zákonom prípustnú hranicu 2000m^2.».

Podľa názoru ústavného súdu je takýto výklad pojmu spoločná nehnuteľnosť v súvislosti s aplikáciou zákazu drobenia pôdy podľa § 4 ods. 2 zákona o pozemkových spoločenstvách neprípustný a zasahujúci do označených práv sťažovateliek.

Pojem spoločná nehnuteľnosť nie je explicitne definovaný v právnom poriadku Slovenskej republiky, avšak z účelu a zmyslu zákona o pozemkových spoločenstvách možno vyvodiť, že zákonodarca pri kreovaní a používaní tohto pojmu v samotnom texte zákona mal na mysli majetkový substrát pozemkového spoločenstva, a nie každý jednotlivý pozemok identifikovaný parcelným číslom.

Tento názor má svoju oporu v samotnom zákone o pozemkových spoločenstvách, kde ho zákonodarca používa ako právny termín. To možno vyvodiť aj z jeho opakovaného použitia v rôznych jeho ustanoveniach v rozličných súvislostiach.

Ústavný súd tu poukazuje na niektoré ustanovenia zákona o pozemkových spoločenstvách:

V § 2 ods. 1 zákona definuje pozemkové spoločenstvo a ustanovuje, že pozemkovým spoločenstvom (ďalej len „spoločenstvo") sa rozumie

a) lesné a pasienkové spoločenstvo vlastníkov podielov spoločnej nehnuteľnosti, na ktoré sa vzťahovali právne predpisy o úprave právnych pomerov majetku bývalých urbarialistov (urbárnikov), komposesorátov a podobných právnych útvarov, 1) ktoré sa

vydali podľa osobitných právnych predpisov 2) a boli obnovené ku dňu účinnosti tohto zákona...

Podľa § 2 ods. 2 zákona členom spoločenstva podľa odseku 1 sú všetci spoluvlastníci spoločnej nehnuteľnosti.

Podľa § 2 ods. 3 zákona ak tento zákon neustanovuje inak, vzťahujú sa na práva a povinnosti vlastníkov podielov spoločnej nehnuteľnosti ustanovenia Občianskeho zákonníka.

Podľa § 3 ods. 1 zákona spoločenstvo s cieľom racionálne hospodáriť na spoločnej nehnuteľnosti a obstarávať spoločné veci vyplývajúce zo spoluvlastníctva k nej môže...

Podľa § 4 ods. 1 zákona podielové spoluvlastníctvo spoločnej nehnuteľnosti je nedeliteľné a nemožno ho zrušiť a vyporiadať podľa osobitných predpisov.

Podľa § 4 ods. 2 zákona podmienky drobenia jednotlivých vlastníckych podielov spoločnej nehnuteľnosti upravia ich vlastníci tak, aby nevznikali vlastnícke podiely spoločnej nehnuteľnosti s výmerou menšou ako 2 000 m^2.

Podľa § 5 ods. 2 zákona pomer účasti spoluvlastníkov spoločnej nehnuteľnosti na výkone práv a povinností vyplývajúcich zo spoluvlastníckeho práva spoločnej nehnuteľnosti je vyjadrený súčtom alebo veľkosťou ich podielov na spoločnej nehnuteľnosti, ak tento zákon neustanovuje inak.

Podľa § 6 ods. 2 zákona Slovenský pozemkový fond nemôže pozemky, ktoré tvoria podiely spoločnej nehnuteľnosti uvedené v odseku 1, sám užívať, ale ich prenajíma spoločenstvu na účely lesného hospodárstva a poľnohospodárstva.

Podľa § 7 zákona členovia spoločenstva môžu prevádzať svoj vlastnícky podiel spoločnej nehnuteľnosti a s ním súvisiace práva a povinnosti len za podmienok ustanovených v tomto zákone a vo vyhlásení spoločníkov o združení alebo v zmluve o založení a v osobitnom predpise.

Z citovaných ustanovení zákona o pozemkových spoločenstvách podľa názoru ústavného súdu možno vyvodiť, že pojem spoločná nehnuteľnosť sa vzťahuje na celý majetkový substrát pozemkového spoločenstva, keďže každý spoluvlastník môže mať len jeden podiel spoločnej nehnuteľnosti, ktorý je vyjadrený zlomkom z celku (§ 5 ods. 2 zákona o pozemkových spoločenstvách). Pri prevode podielu alebo jeho časti dochádza síce k prevodu častí jednotlivých parciel, ale tie pre účely aplikácie § 4 ods. 2 zákona o pozemkových spoločenstvách je potrebné zrátať, pretože v uvedenom ustanovení sa jednoznačne hovorí o zákaze vzniku vlastníckych podielov (jednotlivých spoluvlastníkov) spoločnej nehnuteľnosti menších než 2 000 m^2. K drobeniu pôdy by dochádzalo len v tom prípade, ak by pri prevode časti vlastníckeho podielu na nečlena spoločenstva bol súčet výmer jednotlivých pozemkov označených parcelnými číslami patriacich do tohto prevádzaného podielu v súhrne menší ako 2 000 m^2, respektíve vtedy, ak by prevodcovi ostal podiel (v súhrne) menší ako 2 000 m^2.

O správnosti tejto argumentácie svedčí aj fakt, že podľa citovaného ustanovenia § 2 ods. 1 písm. a) zákona o pozemkových spoločenstvách sa na spoločenstvo tohto typu vzťahovali predpisy o úprave právnych pomerov majetku bývalých urbarialistov, komposesorátov a podobných právnych útvarov, ktoré tento majetok, hoci pozostával z viacerých parciel, chápali ako jedno pozemkoknižné teleso. Takisto samotný zákon v § 6 ods. 2 ustanovuje, že pozemky tvoria podiely spoločnej nehnuteľnosti.

Zákon o pozemkových spoločenstvách v citovanom § 4 ods. 1 ustanovuje, že podielové spoluvlastníctvo spoločnej nehnuteľnosti je nedeliteľné a nemožno ho zrušiť alebo vysporiadať podľa Občianskeho zákonníka. Táto zákonom zakotvená nedeliteľnosť spoločnej nehnuteľnosti naznačuje, že zákonodarca nemal na mysli nedeliteľnosť jednotlivých parciel patriacich do spoločnej nehnuteľnosti, ale to, že spoločná nehnuteľnosť je ako celok nedeliteľná, teda že má jednotný právny režim. Tento jednotný právny režim sa potom musí pri dispozícii s vlastníckym podielom spoločnej nehnuteľnosti vzťahovať aj na zákaz drobenia spoluvlastníckych podielov k nemu ako k celku.

Takisto nemožno súhlasiť s názorom, že slovenský právny poriadok nepozná osobitnú kategóriu spoločnú nehnuteľnosť ako predmet právnych vzťahov, na ktorú sa vzťahuje už uvedený zákaz drobenia vlastníckych podielov.

Ako už bolo uvedené, zákon o pozemkových spoločenstvách nedefinuje spoločnú nehnuteľnosť ako pojem, preto k jeho obsahu – charakteristike možno dospieť len výkladom.

Ústavný súd pripomína, že je povinnosťou všeobecných súdov v situácii, keď právny predpis dovoľuje dvojaký výklad (jeden ústavne konformný a druhý ústavne nekonformný), vykladať právny predpis spôsobom ústavne konformným. Toto právo a zároveň aj povinnosť všeobecných súdov vyplývajúca z čl. 152 ods. 4 ústavy sa však nedá použiť vtedy, keď jednoznačné znenie normatívneho textu (i keď sa javí všeobecnému súdu ako ústavne nekonformné) vylučuje jeho interpretáciu iným spôsobom. V takomto prípade totiž odlišné ponímanie normatívneho textu by bolo treba považovať za prejav arbitrárnosti (I. ÚS 338/06, III. ÚS 305/08, III. ÚS 259/2010).

Výklad pojmu spoločná nehnuteľnosť tak, ako ho interpretovali a aplikovali orgány správy katastra a všeobecné súdy je ústavne nekonformný, keďže neprípustným spôsobom zasahuje do označených práv sťažovateliek. Orgány správy katastra, ako aj všeobecné súdy v odôvodnení svojich rozhodnutí uvádzali aj ustanovenie § 21 zákona č. 180/1995 Z. z. o niektorých opatreniach na usporiadanie vlastníctva k pozemkom v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 180/1995 Z. z.“), ktorého úprava má v otázke drobenia pozemkov povahu lex generalis k úprave zákona o pozemkových spoločenstvách (lex specialis). To vyplýva z § 21 ods. 2 uvedeného zákona č. 180/1995 Z. z., ktorý ustanovuje, že podmienky drobenia poľnohospodárskych pozemkov a lesných pozemkov vo vlastníctve členov pozemkových spoločenstiev upraví osobitný zákon. Vzhľadom na uvedené bola v danom prípade vylúčená možnosť aplikácie ustanovení zákona č. 180/1995 Z. z. v otázke drobenia pozemkov. Pokiaľ zákon č. 180/1995 Z. z. v danej otázke (zákaze drobenia) operuje s pojmom pozemok (§ 23 ods. 1), zákon o pozemkových spoločenstvách operuje s pojmom vlastnícky podiel spoločnej nehnuteľnosti (§ 4 ods. 2). Zákonodarca v uvedených zákonoch (ktoré sú v danej otázke drobenia vzájomne vo vzťahu lex generalis a lex

specialis) zvolil rozdielne pojmy, preto ich nie je možné zamieňať a ani logickým postupom dospieť k tomu, že z hľadiska ich obsahu ide o totožné pojmy. Preto, ak orgány správy katastra a následne aj všeobecné súdu dospeli de facto k tomu, že pod prevádzaným podielom spoločnej nehnuteľnosti rozumeli každý jednotlivý pozemok, popreli úmysel zákonodarcu odlíšiť tieto dva pojmy od seba (a potrebu osobitnej úpravy v otázke drobenia pozemkov pri pozemkových spoločenstvách) a výkladom dospeli k popretiu existencie pojmu spoločná nehnuteľnosť ako právneho termínu a nahradili ho pojmom pozemok, ktorý používa zákon č. 180/1995 Z. z.

Orgány správy katastra, ako aj všeobecné súdy vôbec nebrali do úvahy skutočnosť, že obe sťažovateľky sú členmi toho istého spoločenstva, preto je otázne, či vôbec zamýšľaným prevodom časti podielu medzi členmi toho istého spoločenstva mohlo vôbec dôjsť k drobeniu vlastníckych podielov, a ak áno, tak na koho strane. Podľa názoru ústavného súdu v prípade zamýšľaného prevodu časti podielu je totiž potrebné rozlíšiť, či ide o prevod medzi členmi toho istého spoločenstva, alebo ide o prevod na nečlena spoločenstva. V prvom prípade (medzi členmi, pozn.) môže dôjsť k drobeniu vlastníckeho podielu len na strane prevodcu, keďže u nadobúdateľa jeho vlastnícky podiel len rastie. V prípade zamýšľaného prevodu časti podielu medzi členom spoločenstva na nečlena môže dôjsť k drobeniu na oboch stranách, na strane prevodcu (člena) vtedy, ak by mu po prevode mal ostať podiel v súhrne menší ako 2 000 m^2, a na strane nadobúdateľa (nečlena), ak by mu zamýšľaným prevodom mal vzniknúť podiel v súhrne menší ako 2 000 m^2.

Vychádzajúc z uvedeného ústavný súd nemohol považovať napadnuté rozhodnutie najvyššieho súdu za súladné s označenými právami sťažovateliek, inými slovami, najvyšší súd neposkytol dôsledne ochranu ich základnému právu na súdnu ochranu zaručenému čl. 46 ods. 1 ústavy, preto ústavný súd dospel k názoru, že rozsudkom najvyššieho súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 2 Sžo 170/2009 z 18. novembra 2009 došlo k porušeniu základného práva sťažovateliek podľa tohto článku ústavy.

Ústavný súd vo vzťahu k čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru už judikoval, že formuláciou uvedenou v čl. 46 ods. 1 ústavy ústavodarca v základnom právnom predpise Slovenskej republiky vyjadril zhodu zámerov vo sfére práva na súdnu ochranu s právnym

režimom súdnej ochrany podľa dohovoru (II. ÚS 71/97). Z uvedeného dôvodu preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (IV. ÚS 195/07), a tak ústavný súd vyslovil i porušenie práva sťažovateliek na spravodlivé súdne konanie zaručeného čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Najvyšší súd podľa názoru ústavného súdu neposkytol sťažovateľkám ani dostatočnú ochranu ich základnému právu upravenému v čl. 20 ods. 1 a 4 ústavy a právu podľa čl. 1 dodatkového protokolu.

Pri vyslovení porušenia týchto práv sťažovateliek ústavný súd prihliadol na svoju stabilizovanú judikatúru (napr. II. ÚS 78/05, IV. ÚS 301/07), ktorej súčasťou je aj právny názor, že všeobecný súd môže byť sekundárnym porušovateľom základných práv a práv hmotného charakteru, ku ktorým patrí aj základné právo vyplývajúce z čl. 20 ods. 1 ústavy a právo vyplývajúce z čl. 1 ods. 1 dodatkového protokolu, ak toto porušenie vyplýva z toho, že všeobecný súd súčasne porušil ústavnoprocesné princípy vyplývajúce z čl. 46 až čl. 48 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 dohovoru, k čomu v danom konaní došlo. Je nepochybné, že napadnutým rozhodnutím najvyššieho súdu v spojení s predchádzajúcimi rozhodnutiami orgánov verejnej moci (a sťažovateľky nemali inú legitímnu možnosť, než sa so svojou vecou obrátiť na tieto orgány) bolo sťažovateľkám odopreté ich základné právo vlastniť majetok (čl. 20 ods. 1 ústavy), ale v konkrétnych okolnostiach došlo aj k obmedzeniu jedného z atribútov ich vlastníckeho práva – nakladať s predmetom svojho vlastníctva, a to spôsobom nesúladným z obsahom čl. 20 ods. 4 ústavy. S tým bezprostredne súvisí aj porušenie práva sťažovateliek podľa čl. 1 dodatkového protokolu.

Na základe zistenia ústavného súdu, že napadnutým rozsudkom najvyššieho súdu došlo k porušeniu označených práv sťažovateliek, rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 2 Sžo 170/2009 z 18. novembra 2009 zrušil a vec vrátil na ďalšie konanie a rozhodnutie (bod 2 výroku nálezu).

V ďalšom postupe je najvyšší súd viazaný právnym názorom ústavného súdu vysloveným v tomto rozhodnutí (§ 56 ods. 6 zákona o ústavnom súde). Najvyšší súd je tiež

viazaný rozhodnutím o vrátení veci na ďalšie konanie, ktoré je vykonateľné jeho doručením (§ 56 ods. 7 zákona o ústavnom súde).

III.

Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateliek, ktoré im vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom. Právny zástupca sťažovateliek si uplatnil trovy konania, ktoré vyčíslil v celkovej sume 706,05 €.

Ústavný súd priznal sťažovateľkám trovy konania z dôvodu právneho zastúpenia advokátom pozostávajúce z odmeny advokáta a vychádzal pritom z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Podľa § 11 ods. 3 v spojení s § 1 ods. 3 vyhlášky je odmena advokáta (základná tarifa) v konaní pred ústavným súdom za jeden úkon právnej služby 1/6 z výpočtového základu.

Základom pre výpočet náhrady za úkon právnej služby je v danom prípade priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky v prvom polroku 2009 v sume 721,40 €. Ústavný súd priznal sťažovateľkám (§ 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde) náhradu trov konania za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2010 (príprava a prevzatie veci a písomné vyhotovenie sťažnosti) po 120,23 €. Ďalej má právny zástupca sťažovateliek aj nárok na náhradu režijného paušálu 7,21 € za jeden úkon podľa vyhlášky. Advokát v konaní pred ústavným súdom zastupoval spoločne dve osoby. V danom prípade sa aplikuje ustanovenie § 13 ods. 2 vyhlášky, podľa ktorej sa základná sadzba tarifnej odmeny sa zníži o 20 %. Advokát je zároveň platcom DPH, preto sa (podľa § 18 ods. 3 vyhlášky) odmena a náhrady zvyšujú o DPH. Náhrada trov konania, ktorú ústavný súd priznal sťažovateľkám, takto predstavuje sumu 413,62 € zvýšenú o DPH, čiže spolu 492,21 €.

Priznanú úhradu trov právneho zastúpenia je najvyšší súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateliek (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia (bod 3 výroku nálezu).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 5. októbra 2010